

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.09.1993, sp. zn. 7 Cmo 33/92, ECLI:CZ:VSPH:1993:7.CMO.33.1992.1

Číslo: 52/1995

Právní věta: Při posuzování právní subjektivity ministerstev je třeba vycházet především z ustanovení § 18 odst. 2 písm. d) o. z., z něhož vyplývá, že právními osobami jsou subjekty, o kterých to stanoví zákon. Takové stanovení nemusí být výslovné. Postačí, pokud zákon stanoví, že určitý subjekt má atributy právní subjektivity, tj. způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům. Z ustanovení § 31 odst. 1 a 4 zákona č. 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech, vyplývá, že na ministerstva, jako zřizovatele rozpočtových a příspěvkových organizací, přecházejí při zrušení těchto organizací právo a závazky zrušených organizací. Zákon tu jednoznačně stanoví způsobilost ministerstev k právům a povinnostem a z ustanovení § 31 odst. 4 citovaného zákona je nutno dovodit, vzhledem ke sledovanému účelu, též způsobilost k uplatňování takto přešlých práv a plnění přešlých povinností, tedy způsobilost k právním úkonům. Ministerstva jsou proto právními osobami a mohou tedy být účastníky občanského soudního řízení.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 21.09.1993

Spisová značka: 7 Cmo 33/92

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ministerstva, Osoby právní, Řízení před soudem, Účastníci řízení civilního

Předpisy: 40/1964 Sb. § 18 odst. 2 písm. d) 576/1990 Sb. § 31 odst. 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující svaz vojáků z povolání podal 11. 12. 1990 ještě arbitrážní žádost, v níž se domáhal, aby hospodářská arbitráž určila, že „vlastnické právo uplatněné žalobcem k domu č. p. 486 s pozemkem parc. č. 1688 v P. – N. M. je na straně žalobce, a to spolu s veškerým příslušenstvím a součástmi“; dále žalobce požadoval, aby arbitráž rozhodla, že “ žalované ministerstvo, případně správce, držitel či uživatel, nesmí ode dne rozhodnutí disponovat s majetkem spojeným s touto nemovitostí, a to až do konečného vypořádání majetkoprávních vztahů a skutečností z žalobního návrhu plynoucích“. Žalobce zároveň požadoval úhradu nákladů řízení částkou 690 Kč.

Žalobce svůj nárok opíral o dohodu z 20. 9. 1951 o převedení nemovitosti, které se žaloba týká, ze stavebního a bytového družstva Š. D. na stát – ministerstvo národní obrany. V dohodě byla podle žalobce zakotvena podmínka, že bude-li v budoucnosti založena obdobná organizace jako byl Svaz čs. důstojnictva, odevzdá jí ministerstvo národní obrany nemovitosti (dům s veškerým nynějším

příslušenstvím a jeho přírůstky, zlepšeními a podobně), a to bezplatně.

Žalovaný ve vyjádření k arbitrážní žádosti namítl, že vlastnické právo k předmětné budově je na straně státu. Text, který žalobce nazývá podmínkou, nebyl rozvazovací podmínkou ve smyslu ustanovení § 53 odst. 2 dříve platného zákona č. 141/1950 Sb., neboť kdyby po jejím splnění měly pominout následky smlouvy z 20. 9. 1951, muselo by vlastnické právo přejít na družstvo, což již není možné.

Bývalá Státní arbitráž pro hl. m. Prahu rozhodnutím ze dne 31. 12. 1991, č. j. arb. 5114691) 3-14, vyhověla arbitrážní žádosti a určila, že vlastnické právo k předmětnému domu je na straně žalobce. Zároveň rozhodla, že žalované ministerstvo nemůže disponovat s majetkem spojeným s nemovitostí. Ve výroku o nákladech řízení uložila žalovanému, aby žalobci zaplatil náklady řízení částkou 500 Kč.

V odůvodnění uvedeného rozhodnutí se uvádělo, že dům č. p. 486 v P. – N. M. byl do vlastnictví státu – ministerstva národní obrany převeden na základě dohody z 20. 9. 1951, uzavřené se Stavebním a bytovým družstvem Š. D. a státem – ministerstvem národní obrany. Odevzdání domu bylo podmíněno navzájem odsouhlasenými podmínkami. Pod č. 4 to byla podmínka, že pokud v budoucnu vznikne obdobná organizace jako byl Svaz čs. důstojnictva, odevzdají ministerstvo dům č. p. 486 bezplatně se všemi přírůstky, zlepšeními apod. Ministerstvo dne 6. 12. 1949 souhlasilo s uvedenou podmínkou, neboť v zápisu z porady týkající se uvedené dohody, k podmínce č. 4, bylo uvedeno: “ I tato podmínka byla akceptována již dopisem ministra národní obrany a k jejímu obsahu nebyly ze strany účastníků porady učiněny žádné připomínky”. Dále se arbitráž v rozhodnutí zabývala otázkou, zda žalobce je obdobnou organizací jako byl Svaz čs. důstojnictva. Na základě porovnání Stanov původního Svazu čs. důstojnictva a Základních dokumentů Svazu vojáků z povolání Čs. armády dospěla arbitráž k závěru, že organizační výstavba a působnost obou organizací je prakticky totožná. Konstatovala proto, že se vznikem nové organizace byla naplněna rozvazovací podmínka dohody a vlastnické právo přešlo na žalobce.

V odůvodnění rozhodnutí se rovněž uvádělo, že arbitrážní žádost byla původně podána proti ministerstvu národní obrany. Arbitráž v souladu s ustanovením § 22 odst. 3 dříve platného zákona č. 121/1962 Sb., o hospodářské arbitráži, opravila nesprávnost v označení organizace na „Federální ministerstvo národní obrany“.

Žalované ministerstvo se proti uvedenému rozhodnutí odvolalo. V odvolání namítalo, že arbitráž rozhodla o určení, ačkoli na něm nebyl naléhavý právní zájem. Cílem určovacího výroku je preventivní právní ochrana. Jakmile bylo již právo porušeno, žalobce nemůže mít zájem na určení práva, ale může mít zájem jen na odstranění následků porušení práva, tedy na plnění. Dále namítalo, že podmínka v dohodě o postoupení nemovitosti, o kterou žalobce opírá svůj nárok, se nestala součástí dohody, neboť zápisy z porad nejsou součástí dohody a dopis ministra vzal rozhodnutí družstva pouze na vědomí. Vlastnické právo bylo převedeno na stát dohodou z 20. 9. 1951. Odvolatel dovozoval, že šlo o smlouvu směnnou podle ustanovení § 382 dříve platného zákona č. 141/1950 Sb., pro niž se používala ustanovení o smlouvě kupní. Podle ustanovení § 381 zákona č. 141/1950 Sb. nepůsobily vedlejší úmluvy, mající povahu podmínek a výhrad, připouštějících zánik právního poměru založeného kupní (směnnou) smlouvou, proti dřívějším socialistickým právnickým osobám ani proti dědicům a zanikly za 10 let. Doklady předložené žalobcem nezakládají vlastnické právo okamžikem ustavení této organizace, ale nejvýše právo požadovat smluvní předání vlastnického práva. Odvolatel navrhoval, aby rozhodnutí bylo změněno a arbitrážní žádost zamítnuta.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací projednal odvoláním napadené rozhodnutí i řízení, které mu předcházelo, podle ustanovení § 212 odst. 1 o. s. ř. a podle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. je změnil tak, že arbitrážní žádost byla zamítnuta. O nákladech řízení bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na jejich úhradu.

Z odůvodnění:

Odvolací soud především zkoumal otázku procesního nástupnictví na straně žalovaného, když Federální ministerstvo obrany zaniklo se zánikem federace. Odvolací soud dospěl k závěru, že z ustanovení čl. 3 odst. 3 zákona č. 4/1993 Sb., vyplývá, že procesním nástupcem žalovaného je Ministerstvo obrany České republiky.

V průběhu řízení žalovaný namítl, že žalovanou má být Česká republika, protože ministerstva nemají právní subjektivitu. K jednání soudu se také dostavovali zaměstnanci Ministerstva obrany České republiky či důstojníci Armády České republiky s plnou mocí vystavenou k zastupování České republiky ve věcech Ministerstva obrany České republiky. Proto odvolací soud musel řešit otázku právní subjektivity Ministerstva obrany České republiky. Odvolací soud dospěl k závěru, že toto ministerstvo je právnickou osobou a může tedy být žalováno v občanském soudním řízení.

Při posuzování právní subjektivity Ministerstva obrany České republiky vycházel odvolací soud především z ustanovení § 18 odst. 2 písm. d) o. z., ze kterého vyplývá, že právnickými osobami jsou subjekty, o kterých to stanoví zákon. Odvolací soud dospěl k závěru, že toto stanovení nemusí být výslovné, ale že postačí, pokud zákon určí, že určitý subjekt má atributy právní subjektivity, t. j. způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům.

Z ustanovení § 31 odst. 1 a 4 zákona č. 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech, vyplývá, že na ministerstva, jako na zřizovatele rozpočtových a příspěvkových organizací, přecházejí při zrušení těchto organizací práva a závazky zrušených organizací. Zákon tedy jednoznačně stanoví způsobilost ministerstev k právům a povinnostem a z ustanovení § 31 odst. 4 citovaného zákona je nutno dovodit, vzhledem ke sledovanému účelu, též způsobilost k uplatňování takto přešlých práv a plnění přešlých povinností, t. j. způsobilost k právním úkonům. Z uvedeného vyplývá, že ministerstva (tedy i ministerstvo žalované v této právní věci) jsou právnickými osobami a mohou proto být účastníky soudního řízení.

Žalobce se arbitrážní žádostí domáhal určení, že vlastnické právo k domu č. p. 486 s pozemkem parc. č. 1688 v P. - N. M. je na straně žalobce, a to spolu s veškerým jeho příslušenstvím a součástmi, jakož i přírůstky, zlepšeními a podobně. Dále se domáhal vydání zákazu dispozice s uvedeným majetkem.

Takto formulovaným návrhem žalobce je soud při rozhodování ve věci vázán (§ 153 odst. 2 o. s. ř.).

K osvědčení svého vlastnického práva navrhoval žalobce jako důkazní prostředek dohodu mezi Stavebním a bytovým družstvem Š. D. a státem - ministerstvem národní obrany, o bezplatném postoupení uvedené nemovitosti státu - ministerstvu národní obrany, ve které je, podle mínění žalobce ve vazbě na usnesení XXI. valné hromady uvedeného družstva a na zápis o poradě konané 6. 12. 1949 v budově MNO, zakotvena rozvazovací podmínka, která zní: „bude-li v budoucnu založena obdobná organizace jako byl Svaz čs. důstojnictva, odevzdá jí MNO uvedené Š. D. s veškerým nynějším příslušenstvím a jeho přírůstky, zlepšeními a podobně k účelům výše pod 1) vytčeným, a to bezplatně“. Dále žalobce z porovnání svého organizačního řádu a stanov Svazu čs. důstojnictva dovozoval, že žalobce je obdobnou organizací jako bývalý Svaz čs. důstojnictva a že mu tedy svědčí právo podle citované dohody.

Odvolací soud dospěl k závěru, že žádným z navržených důkazů nelze prokázat, že žalobce je vlastníkem uváděné nemovitosti.

Žalobce je jako sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. právnickou osobou, odlišnou od původního vlastníka této nemovitosti. K tomu, aby soud mohl určit, že je žalobce vlastníkem nemovitosti, by

musel žalobce prokázat existenci nabývacího právního důvodu. Takovým důvodem nemůže být splnění rezolutivní podmínky ve smlouvě; existence rozvazovací podmínky by tu zakládala vlastnické právo původního vlastníka, popřípadě jeho právního nástupce, kterým žalobce, nepochybně není. Takovým nabývacím titulem nemůže být ani závazek ministerstva národní obrany „odevzdat“ určovanou nemovitost organizaci obdobné Svazu čs. důstojnictva. Závazek z dohody, tvrzený žalobcem, by mohl zakládat nanejvýš právo žalobce na převod vlastnického práva k uvedeným nemovitostem.

Existenci žádného z nabývacích důvodů upravených v právním řádu České republiky žalobce nedoložil. Z uvedených důvodů se odvolací soud již nezabýval doplněním a zhodnocením navržených důkazů, ohledně průkaznosti dohody o tvrzené rezolutivní podmínce, neboť jejich provedení nemůže mít vliv na rozhodnutí ve věci.

Z téhož důvodu se odvolací soud nezabýval ani zkoumáním, zda je určovaná nemovitost zahrnuta do protokolu o předání majetku uzavřeného mezi federálními a českými orgány ohledně majetku spravovaného žalovaným podle čl. 6 odst. 3 zákona č. 541/1992 Sb.

O nákladech řízení rozhodl odvolací soud podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. (žalobce neměl ve věci úspěch a žalovanému náklady řízení nevznikly).